

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN KÜLTÜREL FARKINDALIĞI VE KÜLTÜRLERARASI HEMŞİRELİK DERSİNE YÖNELİK DÜŞÜNCELERİ

THE CULTURAL AWARENESS OF THE NURSING STUDENTS AND THEIR IDEAS ABOUT TRANSCULTURAL NURSING

Yeşim CEYLANTEKİN¹, Dilek ÖCALAN²

ÖZET

Araştırma, hemşirelik öğrencilerinin kültürel farkındalığı ve kültürlerarası hemşirelik dersine yönelik düşüncelerini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı tipte olan araştırma, Mayıs-Ekim 2015 tarihleri arasında Afyon Sağlık Yüksekokulu'nda öğrenim gören, kültürlerarası hemşirelik dersi almış olan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 125 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma için ilgili kurumdan gerekli etik kurul izni ve öğrencilerden yazılı onam alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, ki-kare, korelasyon analizi ve CHAID analizi kullanılmıştır. Veriler %95'lik güven aralığında, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması $19,7 \pm 1,32$ 'dir. Öğrencilerin %63.4'ünün (79) maddi durumlarının iyi olduğu, %70.5'inin (88) kız olduğu, kız öğrencilerin %82.1'inin (72) ve erkek öğrencilerin %78.8'inin (32) düz lise mezunu olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %91.2'si (114) hasta bakımı sürecinde hastanın kültürel özelliklerini dikkate aldıklarını, %68'i (85) farklı kültüre mensup hastalarda iletişim problemleri yaşadıklarını belirtmiştir.

Hemşirelik lisans programlarının kültürel farkındalık sağlayacak şekilde düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kültürlerarası hemşirelik, kültürel farkındalık, hemşirelik öğrencileri.

ABSTRACT

This research aims to understand nursing students' cultural awareness and their ideas on transcultural nursing lessons. A descriptive study was conducted among 125 undergraduate students of Nursing Health Sciences High School-Afyon between May-October/2015, who had this lesson and volunteered to join the research. Permission from the relevant institutions for research ethics committee and written consent was obtained from the students. The data was analysed by using descriptive statistics, chi-square test, correlation and CHAID analyses at 0.05 level of significance in confidence 95% interval.

Participants' average age was $19,7 \pm 1,32$. It was determined that 63.4% (79) of students' economic conditions were good and 70.5% (88) of them were female. 82.1% (72) of the female and 78.8% (32) of the male students were high school graduates. 91.2% (114) of students' specified that they consider patients' cultural characteristics during treatment and the 68% (85) of students' reported communication difficulties with the patients from different cultures.

Curriculum of undergraduate nursing programmes is advised to be arranged in which the way that it can provide cultural awareness.

Keywords: Intercultural nursing, cultural awareness, nursing students

¹Öğr. Grv. Dr. Yeşim CEYLANTEKİN Afyon Kocatepe Üniversitesi Afyon Sağlık Yüksekokulu

²Arş.Grv. Dilek ÖCALAN Afyon Kocatepe Üniversitesi Afyon Sağlık Yüksekokulu

GİRİŞ VE AMAÇ

Kültür, bireyi doğduğu andan itibaren etkileyen ve yaşamının her döneminde de etkilemeye devam eden gelenekler, inançlar, sanat, müzik ve yaşam biçimi şekilleri olarak tanımlanmaktadır. Kültürü algılama biçimi yaş, cinsiyet, din, sosyoekonomik durum ve eğitim gibi faktörler ile farklılaşmaktadır.¹ Yaşam tarzını oluşturan kültürel yapılar kişilerin sağlık, hastalık ve iyilik durumları ile doğrudan ilişkili olduğu için, hastalığı algılama biçiminden tedaviyi sürdürme biçimine kadar birçok konuda önemli rol oynar.² Bu nedenle kişilerin sağlık yapısını iyi tanımlamak gerekmektedir. Kültürel özellikleri dışlayan bir sağlık hizmeti, hizmet alanlar tarafından kabul göremez.²

Güncel hemşirelik eğitimi kapsamında kültürel içerikli bakıma yönelik teorik bilgi yeterli olmasına rağmen, bu konudaki uygulamaların sınırlı olduğu tespit edilmiştir.³ Hemşirelerin bakım verirken bireylerin kültürel farklılıkları ve benzerliklerini dikkate alarak ilgili kültürle alakalı bilgi edinmeleri, kültürel farklılıklara duyarlı olmaları gerekmektedir.^{3,4} Ayrıca kültürel yaklaşımın hemşirelik bakımında vazgeçilmez olması, kültürlerarası hemşirelik hizmetinin önemini ortaya koymaktadır.

Leininger hemşirelik bakımına kültürel açıdan odaklanarak bu alanın lideri olmuştur. Leininger'e göre kültürlerarası hemşirelik kavramı; farklı kültürden insanlara kültürel açıdan doğru, duyarlı ve yeterli hemşirelik bakımı verebilmek için kültürel değerler, inançlar, uygulamalardaki farklılıkları ve benzerlikleri göz önüne alarak kültürel bakım, sağlık ve hastalık durumlarına yönelik çalışma ve uygulama alanı olarak tanımlanmaktadır.^{5,6}

Hemşirelikte kültür kavramını, Uluslararası Hemşirelik Birliği (ICN) 1969'da kullanmaya başlamıştır. Daha sonra 1974'de "Kültürlerarası Hemşireler Birliği" kurulmuştur.⁷ Bu tarihten itibaren de dünya çapında kültürlerarası hemşirelik kavramı,

kongreler ile desteklenmekte ve sertifika programları düzenlenmeye devam edilmektedir.⁸ Kültürlerarası hemşirelik yaklaşımına göre, sağlık kavramı kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Hemşirelik mesleği bireye uygun, kültürel değerlere ve yaşam biçimine saygılı bir hizmet sunmayı amaçlayan kültürlerarası bir hizmet sunmaktadır. Bu yaklaşıma göre, birey çevresi ile bir bütün olarak kabul edilir ve çevre kültürün ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir. Birey çevresi ile fiziksel, ekolojik, sosyo-politik ve kültürel bir varlık olarak devamlı etkileşim halindedir. Hemşirelerin de bakım verirken bu temel özellikleri dikkate almaları gerekmektedir.⁹ Hemşirelik bakımında bütüncül bir yaklaşım içinde hasta gereksinimlerinin etkin olarak karşılanabilmesi için; kültürel değerlerin ve inançların önemli olduğu üzerinde durulmuştur.^{10,11} Farklı kültürleri tanımayan bir hemşire, kendi kültüründen olmayan davranışları da yanlış algılayabilir.^{11,12} Bireyin bu açıdan iyi anlaşılabilmesi ise, kültürel çatışmalara, iletişim bozukluklarına, sağlık bakımında oluşacak eşitsizliklere ve kalıplaşmış yargılamalara neden olabilir. Bu durumda, bakımın niteliği ve bireyin sağlığı da olumsuz etkilenebilir.⁷

Ülkemizde son yıllarda kültürel bakımın ve bu yönde veri toplamanın önemine yönelik farkındalığın arttığı görülmektedir.¹² Daha iyi bir sağlık hizmeti verebilmek için bakım verilen grubun hastalık, sağlık kavramlarını nasıl algıladıklarını ve nasıl tepki verdiklerini bilmek, davranışlarının arkasında yatan kültürel değişkenleri doğru anlamak gerekmektedir.¹³ Hemşirelik ve ebellek öğrencilerinin hasta bakımında kültürel yaklaşımlar açısından yeterli olmadıkları bilinmektedir. Öğrencilerin, iletişim, dini inanç ve yaşam biçimi kendi kültüründen farklı olan bireylere bakım verirken güçlük yaşadıkları tespit edilmiştir.^{14,15} Lisans eğitiminde alınan kültürlerarası iletişim dersi ile kültürel

yeterliliği kazandırmaya yönelik uygulamalar geliştirilmeye ve desteklenmeye çalışılmaktadır.

Bu çalışma, öğrencilerin kültürel farkındalığını ve kültürlerarası hemşirelik dersine olan düşüncelerin değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırma, Afyon Sağlık Yüksekokulu'nda 15.05.2015 - 30.10.2015 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Tanımlayıcı tipte olan araştırmanın evrenini hemşirelik bölümü ikinci sınıfa kayıtlı, 18-24 yaş aralığında olan, kültürlerarası hemşirelik dersi almış olan ve lisans öğrenimine devam eden toplam 125 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın örneklem büyüklüğünün belirlenmesi için güç analizi (GPower 3.1.9.2) gerçekleştirilmiştir. Buna göre çalışmada 1. tip hataya ilişkin anlamlılık düzeyi 0,05, etki büyüklüğü 0,50 ve güç 0,80 olarak alınmış olup; yapılan güç analizine göre minimum örneklem büyüklüğü 100 olarak hesaplanmıştır. Bu kapsamda, eksik ve hatalı veriler dikkate alınıp örneklem büyüklüğü %20 arttırılarak 120 kişiden oluşması planlanmıştır.

Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, evrenin tamamına ulaşılması amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanan anket formu aracılığı ile toplanmıştır. Çalışmada 86'sı kız, 39'u erkek olmak üzere toplam 125 öğrenciye ulaşılmıştır. Anket formunda öğrencilerin

sosyo-demografik özellikleri ile kültürlerarası hemşirelik dersine yönelik düşünceleri ve öğrencilerin kültürel farkındalıklarını değerlendiren toplam 20 soru bulunmaktadır. Anket formu uygulanmadan önce öğrencilere araştırmanın amacına ilişkin bilgi verilerek sözel izin alınmış ve anket formu dağıtılarak öğrencilerin bireysel olarak doldurmaları sağlanmıştır. Araştırma için Afyon Kocatepe Üniversitesi Tıbbi Etik Kurul'undan 02.04.2015 tarih ve 2015/06-153 sayılı karar ve 2015/157 sayı ile gerekli izin alınmıştır. Ayrıca, çalışmaya katılan öğrencilerin "Bilgilendirilmiş gönüllü olur" formu doldurulup imzalatılarak onamları alınmıştır. Araştırmanın yalnızca bir kurumda yapılmış olması, sadece bu dersi alan öğrencileri kapsamı ve belirli tarihle sınırlandırılması araştırmanın sınırlıklarını oluşturmaktadır.

Verilerin değerlendirilmesinde, SPSS 17 (Statistical Packet for Social Sciencesfor Windows 17) paket programı kullanılmıştır. Sayı, yüzde, ki-kare, korelasyon analizi ve CHAID analizi ile %95'lik güven aralığında, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde veri analizleri değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamasının $19,7 \pm 1,32$ 'dir. Katılımcıların %63,4'ünün maddi durumlarının iyi olduğu ve %70,5'inin kız öğrenci olduğu belirlenmiştir. Kız öğrencilerin %82,1'i ve erkek öğrencilerin %78,8'i düz lise mezunudur. Katılımcıların %93,6'sının kültürlerarası hemşirelik dersini ilk kez aldıkları, %51,2'sinin kendi memleketleri dışında bir ilde üniversite eğitimi aldıkları saptanmıştır.

Öğrencilerin kültürlerarası hemşireliği kavrayabilmesi ve klinikte bireyin gereksinimlerine uygun kültürel bakım verebilmesi mesleki eğitim sürecinde önemle üzerinde durulması gereken bir nokta olarak düşünülmektedir. Hemşirelik programlarında ise kültürel kavramlara ilişkin ders içerikleri giderek yaygınlaşmaktadır. Literatür bilgileri tarandığında öğrencilerin kültürel kavramlara ilişkin yaklaşımlarını inceleyen çalışmalar mevcuttur. Ancak kültürlerarası hemşirelik

dersinin değerlendirilmesine ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Çalışmamızda öğrencilerin kültür ve hemşirelik kavramlarına ilişkin yaklaşımları incelendiğinde; memleketi farklı olan öğrencilerin %53'ünün hasta bakımında olumlu etkileri olacağı için, eğitimleri sırasında buldukları şehrin kültürel özelliklerini öğrendiği, %91,2'sinin hasta bakımı sürecinde hastanın kültürel özelliklerini dikkate aldığı belirlenmiştir.

Çalışmamızın sonuçlarına göre, öğrencilerin kültürel duyarlılıklarının yüksek olduğu söylenebilir (%91,2). Benzer şekilde Özkan ve arkadaşlarının çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılıklarının yüksek olduğu belirlenmiştir.¹⁶

ABD'de 6 farklı hemşirelik okulunda yapılan bir çalışmada, değişik programlar kapsamında kültürel yeterlilik eğitimi alan öğrencilerin kültürel farkındalık düzeyinin bilgi, beceri ve istek açısından orta düzeyde olduğu saptanmıştır.¹⁷ Sinan ve arkadaşlarının çalışmasında, farklı üniversitelerde öğrenim gören hemşirelik öğrencilerin kültürel duyarlılıkları incelenmiş ve orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Kültürlerarası duyarlılık düzeylerini etkileyen nedenler arasında; cinsiyet, hemşirelik mesleğini tercih etme durumu, başka kültürdeki insanlar ile iletişimde bulunma durumu olduğu ifade edilmektedir.¹⁸ Bu çalışmada ise, kültürel farkındalığı etkileyen en önemli değişkenin yaş olduğu, yaşa bağlı olarak kültürel farkındalığın arttığı belirlenmiştir. Cinsiyet, sosyoekonomik durum ve memleket gibi faktörlerin ise etkili olmadığı tespit edilmiştir. Çalışmada 19 yaş altındaki öğrenciler, kültürel farkındalığın hasta bakımında iletişim becerisini arttırdığını düşünürken, 19 yaş ve üzerindeki öğrenciler kültürel açıdan hastaları değerlendirmenin daha kolay olduğunu belirtmiştir (Şekil 1). Bu sonuç, yaş ile birlikte mesleki eğitim ilerledikçe öğrencilerin uygulama

deneyimlerinin arttığını ve hastalara kültürel açıdan daha duyarlı yaklaştıklarını göstermektedir.

Öğrencilerin %80'i hastaneye başvuran farklı ilden veya ülkeden hastalar ile karşılaştığını, %68'i farklı kültüre mensup hastalar ile iletişim problemleri yaşadığını ifade etmiştir. Tuzcu'nun çalışmasında, öğrencilerin %44,5'i geleneksel uygulamalara ilişkin sorunları ve %53,9'u kültürler arası farklılıktan kaynaklanan sorunları bazen yaşadıklarını belirlenmişlerdir.¹⁹ Karakuş ve arkadaşlarının çalışmasında hemşirelerin farklı kültürden bireyler ile iletişim sorunu yaşadığı, kültürel açıdan yetersiz hissettiği ve çoğunluğunun bu konuda eğitim almadığı bildirilmiştir.²⁰ Yiğit ve arkadaşları çalışmalarında öğrencilerin herhangi bir nedenle başka kültürlerden insanlar ile bir arada olduklarını ve bu durum karşısında zorlandıklarını belirtmişlerdir.²¹ Bir başka çalışmada hemşirelik öğrencilerinin farklı kültürden bireylere bakım verdiği, ancak %73,8'inin kültürlerarası bakım kavramını bilmediği saptanmıştır.²² Kozmopolit bir toplum profiline sahip olduğumuz için öğrencilerin farklı kültürde hastalar ile karşılaşması beklenen bir sonuçtur. Ancak, çoğunluğunun iletişim problemi yaşamamasının nedeni; kültürel farkındalıklarının gelişmemiş olması, kültürel yeterlilik eğitimlerinin eksik olması veya hasta bakımında kültür merkezli bir yaklaşımı uygulamaya yansıtamamaları olarak açıklanabilir.

Öğrencilerin %70,4'ü hemşirelik eğitiminde kültürün ileri seviyede etkisi olduğunu düşünürken, %95,2'si kültürü hemşirelik eğitiminin bir parçası olarak görmektedir (Tablo 1).

Kültürlerarası hemşirelik dersine ilişkin; öğrencilerin %91,1'i aldığı dersin kültür ve sağlık etkileşimine katkı sağladığını, %61,6'sı dersi almadan önce hastanın kültürünü dikkate almadığını ya da durumun farkında olmadığını, %92,8'i ise dersi aldıktan sonra bakım verdiği hastanın

kültürüne dikkat ettiğini belirtmiştir (Tablo 1).

Kültürlerarası hemşirelik dersi alan öğrencilerin kültürel farkındalığının arttığı,

dersin alınması ile kültürel farkındalığın oluşumu arasında bir ilişki olduğu korelasyon analizi ile saptanmıştır.

Tablo 1. Kültürlerarası Hemşirelik Dersine İlişkin Öğrencilerin Görüşleri

Düşünceler	Sayı	%
Hemşirelik Eğitiminde Kültürün Yeri		
Yok	3	2,4
Az seviyede	12	9,6
Orta seviyede	22	17,6
İleri seviyede	88	70,4
Aldığınız Dersin Kültür ve Sağlık Etkileşimine Katkısı Oldu mu?		
Evet	118	91,1
Hayır	6	5,4
Farkında Değilim	1	3,5
Dersi Almadan Hastanın Kültürünü Dikkate Alma Durumu		
Evet	46	36,8
Hayır	4	3,6
Farkında Değilim	35	28,0
Yanıt yok	2	1,6
Dersi Aldıktan Sonra Hastanın Kültürünü Dikkate Alma Durumu		
Evet	116	92,8
Hayır	9	7,2
Kültür Hemşirelik Eğitiminin Bir Parçası mıdır?		
Evet	119	95,2
Hayır	6	4,8
Hastalarla Etkin Bir İletişim Kuruyor musunuz?		
Evet	85	68,0
Hayır	40	32,0
Kültür ve Kültürel Farkındalık İletişimi Olumlu Etkiler mi?		
Evet	117	93,6
Hayır	8	6,4
Kültürlerarası Hemşirelik Dersinin Mesleğe Katkısı var mı?		
Evet	116	92,8
Hayır	4	3,2
Bilmiyorum	5	4,0
Toplam	125	100,0

Öğrencilerin dersi almadan önce ve sonraki düşüncelerinin farklı olduğu, dersi aldıktan sonra bu konuya mesleki olarak daha duyarlı yaklaştıkları görülmektedir. Yiğit ve arkadaşlarının çalışmalarında ise, öğrencilerin tamamına yakını daha önce eğitim almadığını belirtirken, çoğunluğu hemşirelik müfredatında böyle bir dersin gerekli olduğunu düşünmektedir.²¹ Bu araştırma sonucu çalışma bulgularımızı

destekler niteliktedir. Kültürlerarası hemşirelik dersinin mesleğe katkısı sorulduğunda; öğrencilerin %39,2'si "Farklı kültürdeki insanlara/hastalara daha iyi bakım vermemizi sağlar." cevabını verirken, %22,4'i "Hasta bakımında iletişim becerimizi artırır." ve "Hastaların kültürel değerlendirmesini yapmamızı sağlar" ifadesini kullanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Kültürlerarası Hemşirelik Dersinin Mesleki Katkısının Değerlendirmesi

Dersin Mesleğe Katkısı	Sayı	%	χ^2	P
Hasta bakımında iletişim becerimizi artırır	28	22,4		
Hastaların kültürel değerlendirmesini yapmamızı sağlar	28	22,4		
Farklı kültürdeki hastalara daha iyi bakım vermemizi sağlar	49	39,2	48,2	0,000
Farklı bakış açısı getirir	20	16,0		
Toplam	125	100,0		

Kültürlerarası hemşirelik dersinin mesleğe katkısı olduğu, en önemli katkının ise farklı kültürdeki hastalara daha iyi bakım vermeyi sağlamak olduğu belirlenmiştir. Ancak, Bıkmaz ve arkadaşlarının çalışmasında, öğrencilerin çoğunluğu (%92,4) kültürlerarası hemşirelik ile ilgili eğitim almadığını belirtirken, yarısına yakını (%45) hastalarla iletişimde kültürlerarası hemşirelik eğitiminin katkısı olmadığını düşünmektedir.²³ Bu sonuçlar, kültürel

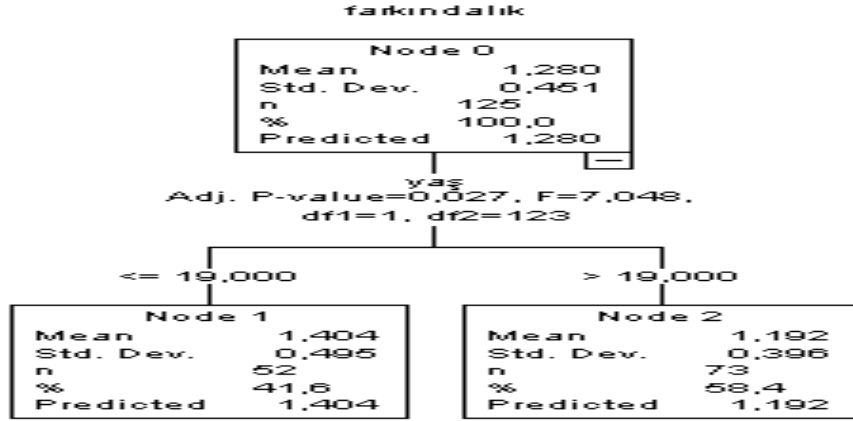
yeterliliğe ve kültürel içerikli bakıma yönelik eğitim almayan öğrencilerin bu konudaki farkındalıklarının yetersiz olduğunu düşündürmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %40,2'si hemşirelerin hizmet verirken kültürel farklılıkları belirleyebilmesi için, en etkili yolun hastaların her yönü ile tanınması olduğunu, %33'ü uygulamalı olarak hastalar üzerinde bu eğitimin verilmesi gerektiğini belirtmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Hemşirelerin Kültürel Farklılıklarının Belirlenmesi İçin Önerileri

Öneriler	Sayı	%
Hemşirelerin Kültürel Farklılıkların Belirlenmesi İçin Önerileri		
Hemşireler hastalarını her yönü ile tanımalı	58	40,2
Müfredatta bu derse daha fazla yer verilmeli	9	8,0
Müfredattaki ders saati yeterli	18	16,1
Uygulamalı olarak hastalar üzerinde bu eğitimi vermemiz daha yararlı olur	37	33,0
Diğer	3	2,7
Toplam	125	100,0

Öğrencilerin %60,8'i "Çalışma hayatınızda kültürünü, dilini bilmediğiniz bir hastanızın olması sizi korkutur mu?" sorusuna evet yanıtını vermiştir. Kültürel farkındalığı etkileyen en önemli değişkenin yaş olduğu, cinsiyet, sosyoekonomik durum ve memleket gibi faktörlerin ise etkili

olmadığı tespit edilmiştir. Çalışmada, 19 yaş altındaki öğrenciler, kültürel farkındalığın hasta bakımında iletişim becerisini arttırdığını düşünürken, 19 yaş ve üzerindeki öğrenciler kültürel açıdan hastaları değerlendirmenin daha kolay olduğunu belirtmiştir (Şekil1).

Şekil 1. CHAID Analizi ile Kültürel Farkındalığı Etkileyen Değişkenlerin Belirlenmesi.

Node 1: İletişim becerimizi artırır

Node 2: Kültürel değerlendirme yapmamızı sağlar.

Bakım sürecinde bulunduğu ilin kültürel özelliklerini öğrenen öğrenciler ile kültürel farkındalık arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,365$, $p<0,01$). Buna

göre, kültürel özelliklerin bilinmesi ile kültürel farkındalığın arttığı söylenebilir (Tablo 4).

Tablo 4. Bulunduğu İlin Kültürel Özelliklerini Öğrenme ile Kültürel Farkındalık Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi

		Kültürel Özellikler	Farkındalık
Kültürel özellikler	Korelasyon	1,000	0,365*
	p		0,004
	Sayı	125	125
Farkındalık	Korelasyon	0,365*	1,000
	p	0,004	
	Sayı	125	125

Dünya'da 1960'lı yıllarda ortaya çıkan kültürlerarası hemşirelik kavramı giderek gelişmiştir.²⁴ Ülkemizde ise, son yıllarda kültürlerarası hemşirelik, çok kültürlülük, kültürel farkındalık, kültürel duyarlılık ve kültürel yeterlilik konusunda yapılan çalışmalar giderek artmaktadır. Özellikle kültürel bakımda önerilen rehber ve modeller

linik uygulamalarda hemşirelere ve diğer sağlık personeline yol göstermektedir.^{12,25,26,27,28} Artan kültürel çeşitlilik, evde bakım hizmeti anlayışı ve sağlık hizmeti almadaki eşitsizlikler gibi nedenlerle kültürel olarak yeterli bakımı verme zorunluluğu ortaya çıkmıştır.²⁹

Literatürde yer alan çalışmalarda öğrencilerin kültürel duyarlılık düzeylerinin farklı olması lisans programlarında kültürlerarası hemşirelik dersinin yer alıp almaması, seçmeli ya da zorunlu olması ve her programda ders içeriğinin farklılık göstermesi ile ya da çeşitli kişisel ve çevresel faktörlerin etkisi ile açıklanabilir. Türkiye’de döküman analizi kullanılarak yapılan nitel bir araştırmada incelenen 98 hemşirelik lisans programından 33’ünde kültürlerarası hemşirelik dersinin verildiği ve dersin lisans programları arasında büyük oranda çeşitlilik gösterdiği belirtilmektedir.³⁰

Diğer ülkelerdeki hemşirelik programları incelendiğinde, kültürlerarası hemşirelik kavramının Amerika’da ve Kanada’da hemşirelik öğrencileri için müfredat programına eklendiği ve ders içeriklerinin farklı olduğu görülmektedir.⁸ 2011 yılında Amerika Hemşirelik Okulları Birliği, Giger ve Davidhizar’ın Kültürlerarası Değerlendirme Model’ini içeren teorik

çerçeveleri sadece lisans öğrencilerini geliştirmek için değil, aynı zamanda mezunların kültürel yeterliliklerine yardımcı olabilmek için kullanılmaya başlamıştır.³¹ Hastalar kültürel bakım alma hakkına sahipken, hemşireler de kültürel farklılıkları olan hastaların ihtiyaçlarını tanımlayarak bu konudaki becerilerini geliştirmek durumundadır. Bu nedenle hemşirelik müfredatına kültürel içeriğin eklenmesi, kültürlerarası hemşirelik içeriğinin geliştirilmesi ve öğrenci hemşirelerin duyarlı ve uyumlu bir bakım için kültürel bilgiye sahip olması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.³² Kültürlerarası hemşirelik dersinin öğrencilerde kişilerarası ilişkileri ve empati kurma yeteneklerini olumlu etkilediği düşünüldüğünde dersin müfredat programında yer alması ve ders içeriklerinin standart biçimde yapılandırılması gerekliliği bir kez daha ön plana çıkmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada sonuç olarak; Kültürlerarası hemşirelik dersi alan öğrencilerin çoğu; kültürü, hemşirelik eğitiminin bir parçası olarak görmekte, dersin kültür ve sağlık etkileşimine katkı sağladığını düşünmektedir. Öğrencilerin dersi almadan önce ve sonraki düşüncelerinin farklı olduğu, dersi aldıktan sonra bu konuya mesleki olarak daha duyarlı yaklaştıkları ve çoğunluğunun hasta bakımı sürecinde hastanın kültürel özelliklerini dikkate aldığını belirtmiştir.

Hastaların sağlık davranışlarının kültürel özellikleri ile ilişkilendirilmesi, etkili iletişim kurulması ve kültürel açıdan farklı toplum gruplarına yönelik uygun bakımın sağlanması için, hemşirelere gerekli bilgi ve beceriler kazandıracak eğitimler verilebilir.

Ülkemizde hemşirelik lisans programlarında eğitim müfredatları kültürel

yeterlilik sağlayacak şekilde düzenlenerek bir standart oluşturulabilir.

Hemşirelerin çok kültürlü ortamlar için hazır bulunmalarına yönelik eğitim programları düzenlenebilir. Kültürlerarası hemşirelik, çok kültürlülük, kültürel farkındalık, kültürel duyarlılık ve kültürel yeterlilik gibi kavramlar programda diğer mesleki konular ile ilişkilendirilebilir.

Sağlık kuruluşlarında kültürel bakım standartlarının uygulanması için stratejiler geliştirilmesi önerilebilir.

Böylece globalleşen sağlık bakım sistemi içinde farklı hasta gruplarına etkin hemşirelik bakımı verebilen hemşireler mesleğe kazandırılabilir.

KAYNAKLAR

1. Kültür Farklılığının Hemşirelik Bakımına Etkisi. (http://www.mku.edu.tr/files/304_dosya_1339587543.pdf, 2015) Erişim Tarihi: 05.08.2015.
2. Baltaş Z, Steptoe A. Migration, culture conflict and psychological well-being among Turkish-British married couples. In *Ethnicity & Health* 2000;5:173-180.
3. Henkle JO, Kennerly SM. Cultural diversity: a resource in planning and implementing nursing care. *Public Health Nurs* 1990;7: 145-149.
4. Giger JN, Davidhizar R. The Giger and Davidhizar transcultural assessment model. *J Transcult Nurs* 2002;13(3):185-188.
5. Williamson M, Harrison L. Providing culturally appropriate care: a literature review. *Int J Nurs Stud* 2010;47:761-769.
6. Price KM, Cortis JD. The way forward for transcultural nursing. *Nurse Education Today* 2000; 20(4): 233-243.
7. Pehlivan S, Yıldırım Y, Fadiloğlu Ç. Kanser, kültür ve hemşirelik. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2013;4(4): 168-174.
8. Fornango J. (ed.), Giger JN. *Transcultural Nursing Assessment and Intervention. Introduction to transcultural Nursing*. 6 th. ISBN:978-032-30837-9-9. 2013. ss:2-19.
9. Ersin F, Bahar Z. Odak grup görüşmeleri ve kültürel bakım farklılık-evrensellik teorisi ilişkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Eğitim Dergisi* 2013;6 (3):172-175.
10. Leininger M. Cultural care theory, research and practice. *Nurs Sci Q* 1996; 9:71-78.
11. Tortumluoğlu G. Transkültürel hemşirelik ve kültürel bakım modeli örnekleri. *Celal Bayar Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2004; 8(2):47-57.
12. Tanrıverdi G, Seviğ Ü, Bayat M, Birkök M. Hemşirelik bakımında kültürel özellikleri tanımlama rehberi 2009; 6(1): 784-806.
13. Hotun Şahin N, Onat Bayram G, Avcı D. Kültürlere duyarlı yaklaşım: Transkültürel hemşirelik. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi* 2009; 6 (1): 2-7.
14. Tortumluoğlu G, Okanlı A, Özyazıcıoğlu N, Akyıl R. Defining cultural diversity experienced in patient care by nursing students in eastern Turkey. *Nurse Education Today* 2006; 26(2):169-175.
15. Tortumluoğlu G, Okanlı A, Şıpkın S, Özyazıcıoğlu N, Akyıl R. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin bakım verirken yaşadıkları kültürel deneyimler ve etkileyen faktörler. T.S.K.II üncü Ulusal/Uluslararası Katılımlı Hemşirelik Kongresi; 8-11 Mayıs 2007, Erzurum. 2007.
16. Özkan ZK, Ünver S, Avcıbaşı İM. Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık düzeyinin belirlenmesi. III. Uluslararası Katılımlı Kültürlerarası Hemşirelik Kongresi; 21-23 Mayıs 2015, Çanakkale. 2015.
17. Adams TM. Doctoral Thesis; The evaluation of service-learning as an innovative strategy to enhance BSN students' transcultural self-efficacy. *Alvernia University: Department of Philosophy, Thesis Manager; Ph.D. Theresa Mary Ann. Pennsylvania-2012.*
18. Sinan A, Mert K, Dilek K, Firdevs E, Yusuf GH. Farklı üniversitelerde öğrenim gören hemşirelik öğrencilerin kültürel duyarlılıklarının incelenmesi. III. Uluslararası Katılımlı Kültürlerarası Hemşirelik Kongresi; 21-23 Mayıs 2015, Çanakkale. 2015.
19. Tuzcu A. Göç alan Antalya ilinde hemşirelik öğrencilerinin kişisel olarak ve uygulama alanında göçle gelen bireylere bakım verirken yaşadığı sorunlar. *International Journal of Human Sciences* 2014;11:1-10.
20. Karakuş Z, Babadağ B, Abay H, Akyar İ, Çelik S. Nurses' views related to transcultural nursing in Turkey. *International Journal of Caring Sciences* 2013;6(2): 201-207.
21. Yiğit Ü, Coşkun S, Alpteker H. Hemşirelik Öğrencilerinin Kültürlerarası Hemşireliğe İlişkin Düşüncelerinin Belirlenmesi. III. Uluslararası Katılımlı Kültürlerarası Hemşirelik Kongresi; 21-23 Mayıs 2015, Çanakkale. 2015.
22. Ayaz S, Bilgili N, Akın B. The transcultural nursing concept: A study of nursing students in Turkey. *International Nursing Review* 2010; 5: 449-453.
23. Bıkmaz Z, Dığın F, Ülger TD. Hemşirelik öğrencilerinin transkültürel hemşirelik ile ilgili görüşleri. III. Uluslararası Katılımlı Kültürlerarası Hemşirelik Kongresi 2015. Çanakkale.
24. Öztürk E, Öztaş D. Transkültürel Hemşirelik. *Batman University Journal of Life Sciences*, 2012; 1(1): 293-300.
25. Temel Bayık A. Kültürlerarası (çok kültürlü) hemşirelik eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2008; 11: 92-101.
26. Hood LJ. *Multicultural Issues in professional practice, in conceptual bases of professional nursing, Seventh Edition* wolters Kluwer 2010. p. 273-299.
27. Douglas MK, Pierce JU, Rosenkoetter M, Pacquiao D, Callister LC, Hattar-Pollara M. et al. Standards of practice for culturally competent nursing care: 2011 update. *Journal of Transcultural Nursing*. 2011;22(4):317.
28. Başalan F, Temel A. Hemşirelikte Yeterlik. *Aile ve Toplum* 2009; 5(17):51-57.
29. Ritter LA, Hoffman NA. *Cross-cultural concepts of health and illness in multicultural health*. Jones and Bartlett Publishers, Boston 2010:40-47.
30. Tanrıverdi G, Gürsoy M, Tülay A, Şahin A, Tokça A. Türkiye'de hemşirelik lisans programlarında kültürlerarası hemşirelik: Doküman incelemesi. III. Uluslararası Katılımlı Kültürlerarası Hemşirelik Kongresi; 21-23 Mayıs 2015, Çanakkale. 2015.
31. The essentials of master's education in nursing. *American Association of Colleges of Nursing*, 2011 (<http://www.aacn.nche.edu/education/resources/MastersEssentials11.pdf>, 2011) Erişim Tarihi: 20.04.16
32. Prosen M. *Introducing transcultural nursing education: Implementation of transcultural nursing in the post graduate nursing curriculum*. *Procedia- Social and Behavioral Sciences* 2015; 174: 149-155.